

บทความวิชาการ (Academic Article)

ความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า “จาก” ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ”

The Grammatical Meanings of the Word /caak/ in Thai Children’s literature book “The Happiness of Kati”

กฤตกร สารกิจ^{1*}Krittakorn Sarakit^{1*}

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า “จาก” ในภาษาไทย โดยใช้ข้อมูลจากวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ” (พิมพ์ครั้งที่ 105) ผลการศึกษาพบว่า คำว่า “จาก” เป็นคำไวยากรณ์ อยู่ใน 2 หมวดคำ คือ คำบุพบทและคำเชื่อมนาม เมื่อทำหน้าที่เป็นคำบุพบท จะมีความหมายทางไวยากรณ์ 7 ความหมาย ได้แก่ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่หรือสถานที่ทางกายภาพ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางบุคคล ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางวัสดุเดิม ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางอุปกรณ์ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางรูปร่างหรือคุณลักษณะ และความหมายบอกความสัมพันธ์ทางความรู้สึกนึกคิด ขณะที่คำว่า “จาก” ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมนาม จะมีความหมายทางไวยากรณ์ 4 ความหมาย ได้แก่ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่หรือสถานที่ทางกายภาพ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางบุคคล ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ และความหมายบอกความสัมพันธ์ทางความรู้สึกนึกคิด

คำสำคัญ: ความหมายทางไวยากรณ์ คำบุพบท คำเชื่อมนาม

^{1*} โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะวิทยาการเรียนและศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat Secondary School, Faculty of Learning Sciences and Education, Thammasat University

*Corresponding author; email: krittakorn.sa@lsed.tu.ac.th

(Received: 13 June 2025; Revised: 1 August 2025; Accepted: 29 November 2025)

Abstract

This article aims to study the grammatical meanings of the Thai word *caak* through an analysis of data drawn from the 105th edition of the children's literature book *The Happiness of Kati*. The study finds that *caak* functions in two grammatical categories: as a preposition and as a noun phrase connector. When used as a preposition, *caak* conveys seven distinct grammatical meanings: spatial relation, interpersonal relation, action relation, original material relation, instrumental relation, shape or characteristic relation, and cognitive relation. As a noun phrase connector, it conveys four grammatical meanings: spatial relation, interpersonal relation, action relation, and cognitive relation.

Keywords: grammatical meaning, preposition, noun phrase connector

บทนำ

คำว่า “จาก” ในภาษาไทย เป็นคำที่มีหลายความหมายและจัดอยู่ได้ในหลายหมวดคำ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ได้จัดให้คำว่า “จาก” อยู่ใน 2 หมวดคำ ได้แก่ หมวดคำกริยาและหมวดคำบุพบท เมื่อเป็นคำกริยาจะมีความหมายว่า “ออกพ้นไป” และเมื่อเป็นคำบุพบทจะมีความหมายบอกต้นทางของที่มาและมีความหมายว่า “ตั้งแต่” ได้อีกด้วย

คำว่า “จาก” ที่อาจเป็นได้ทั้งคำกริยาและคำบุพบทนี้ อาจสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ทางภาษาปรากฏการณ์หนึ่ง คือ การกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539) ได้ศึกษากระบวนการที่คำกริยาจำนวนหนึ่งพัฒนามามีหน้าที่ทางไวยากรณ์ คือ กลายมาเป็นคำบุพบทในภาษาไทย พบว่าคำว่า “จาก” เป็นหนึ่งในคำกริยาที่อยู่ในปรากฏการณ์นี้ด้วยเช่นกัน เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าคำกริยา “จาก” ที่แปลว่า “ออกพ้นไป” นั้น มักจะมีนามวลีที่มีความหมายบอกสถานที่ปรากฏต่อท้าย จึงทำให้เกิดการปรากฏร่วมกับคำนาม โครงสร้างนี้จึงสอดคล้องกับบริบทของบุพบทวลีที่เป็นการปรากฏร่วมกันของคำบุพบทและคำนาม คำกริยา “จาก” จึงพัฒนามาเป็นคำบุพบท “จาก” ได้ โดยทำหน้าที่เป็นคำบุพบทที่มีการบอกตำแหน่งแหล่งที่และใช้ป้องกันการจุดเริ่มต้นในข้อความนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ” ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลทางภาษาที่มีการใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อนมากนัก พบว่าคำว่า “จาก” ที่ปรากฏในกลุ่มข้อมูลนี้ยังมีลักษณะการใช้ที่น่าสนใจดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

กะทียอยากเห็นแม่หัวตะกระ^๑กลับจากตลาด

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 26)

ตัวอย่างที่ 2

น้ำตาจากความดีใจไหลรินรวมกัน

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 39)

จากตัวอย่างที่ 1 จะเห็นได้ว่าคำว่า “จาก” ทำหน้าที่เป็นบอกตำแหน่งแหล่งที่ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้น คือ คำนาม “ตลาด” อย่างไรก็ตาม ในตัวอย่างที่ 2 กลับพบว่าแม้จะสามารถระบุได้ว่า คำนาม “ความดีใจ” เป็นคำนามที่บอกจุดเริ่มต้น ทว่าคำนามนี้กลับไม่ใช่คำนามที่บอกสถานที่ซึ่งเป็นรูปธรรม แต่เป็นคำนามที่บอกอารมณ์ความรู้สึกซึ่งมีความหมายเป็นนามธรรม แสดงให้เห็นว่าจุดเริ่มต้นหรือแหล่งเดิมนี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นสถานที่ในเชิงกายภาพเสมอไป คำว่า “จาก” สามารถใช้ในบริบทที่กว้างขวางขึ้นได้ โดยสามารถใช้กับจุดเริ่มต้นหรือแหล่งเดิมที่มีความเป็นนามธรรมได้ด้วยเช่นกัน

จากตัวอย่างข้างต้นนี้ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจหาคำอธิบายต่อไปว่าคำว่า “จาก” จะมีความหมายเชิงไวยากรณ์เป็นอย่างไรบ้าง หากผู้อ่านได้อ่านวรรณกรรมเรื่องนี้จะเห็นตัวอย่างการใช้ภาษาหรือเข้าใจมโนทัศน์เกี่ยวกับคำว่า “จาก” เพิ่มขึ้นอย่างไร ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาข้อมูลจากวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ” เนื่องจากเห็นว่าวรรณกรรมเยาวชนเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมร่วมสมัยที่ใช้ภาษาอย่างเป็นธรรมชาติและไม่มีความซับซ้อน เหมาะสำหรับการศึกษาคำไวยากรณ์ที่พบได้ทั่วไปในบริบทจริง โดยเฉพาะคำว่า “จาก” ที่ปรากฏอย่างหลากหลายในวรรณกรรมเรื่องนี้ ทั้งในด้านกายภาพซึ่งเป็นสถานที่และด้านนามธรรมซึ่งสัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึก

คำว่า “จาก” ในฐานะคำเนื้อหาและคำไวยากรณ์

จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ที่ได้จัดให้คำว่า “จาก” อยู่ใน 2 หมวดคำ คือ หมวดคำกริยาและหมวดคำบุพบท ในทัศนะของนักภาษาศาสตร์นั้น คำกริยาและคำบุพบทต่างก็ทำหน้าที่ในการสื่อสารที่แตกต่างกัน โดยทั่วไปแล้ว อาจจำแนกคำตามหน้าที่ในการสื่อสารได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มคำเนื้อหาและกลุ่มคำไวยากรณ์

คำเนื้อหา (content word) คือ คำที่มีความหมายชัดเจนในตัวเอง ได้แก่ คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์ เช่น เด็ก, ข้าว, โรงเรียน, เดิน, ทำงาน, เหลือเกิน (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560, น. 108) ดังนั้น คำว่า “จาก” ที่มีความหมายว่า “ออกพ้นไป” ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำกริยานั้น จึงอาจจัดให้อยู่ในกลุ่มของคำเนื้อหานี้ได้

ขณะที่คำไวยากรณ์ (grammatical word) จะเป็นกลุ่มคำที่มีความหมายตรงข้ามกับคำเนื้อหา คำในกลุ่มนี้จะหมายถึงคำที่มีความหมายทางไวยากรณ์ แต่ไม่มีความหมายประจำคำหรือความหมายเนื้อหา ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ทางวากยสัมพันธ์ เป็นคำในหมวดปิด (closed class) เช่น ใน, ที่, ของ, และ, แต่, นี้, นั้น (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560, น. 198) คำที่เป็นสมาชิกของคำไวยากรณ์จะมีอยู่อย่างจำกัด มีจำนวนไม่มากเท่าสมาชิกของคำเนื้อหา คำว่า “จาก” ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำบุพบทก็สามารถจัดให้อยู่ในกลุ่มคำไวยากรณ์นี้ได้

จากการทำหน้าที่ในการสื่อสารที่แตกต่างกันเช่นนี้ จึงน่าสนใจพิจารณาต่อไปว่าคำว่า “จาก” อาจจะมีหลายความหมายหรือหน้าที่อื่น ๆ เพิ่มเติมอีกหรือไม่ โดยเฉพาะการทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ซึ่งอีกหนึ่งบทบาทหน้าที่ในการสื่อสารภาษาไทยให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

เมื่อคำว่า “จาก” ทำหน้าที่เป็นคำไวยากรณ์: คำว่า “จาก” ในฐานะคำบุพบทและคำเชื่อม

วิจินตน์ ภาณุพงศ์ (2532) ได้ศึกษาโครงสร้างของภาษาไทยและได้เสนอแนวคิดเรื่องคำไวยากรณ์ไว้ วิจินตน์เสนอว่าคำไวยากรณ์ หมายถึง คำที่ไม่สามารถทำหน้าที่เป็น “ส่วนของประโยค” ตามลำพังในประโยคเริ่มได้ แบ่งเป็น 2 จำพวก คือ 1) คำขยาย แบ่งย่อยเป็นคำขยายนามและคำขยายกริยา และ 2) คำเชื่อม แบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ คำเชื่อมนาม คำเชื่อมอนุพจน์ และคำบุพบท

คำบุพบทตามแนวคิดเรื่องไวยากรณ์โครงสร้างของวิจินต์นั้น เป็นคำที่อาจจะปรากฏข้างหน้าคำนาม หรืออาจจะปรากฏอยู่ระหว่างคำกริยากับคำนามก็ได้ กรอบประโยคที่ใช้ในการทดสอบมีดังนี้

	นาม	ช่วยหน้ากริยา	กริยากรรม	_____	นาม
<u>ตัวอย่าง</u>	เด็ก	เพิ่ง	ขึ้น	<u>จาก</u>	น้ำ

จากตัวอย่างข้างต้น วิจินต์จัดให้คำว่า “จาก” ซึ่งปรากฏอยู่ระหว่างคำกริยากรรมและคำนามนั้น เป็นคำบุพบท หากคำว่า “จาก” ในความหมายใดสามารถปรากฏในตำแหน่งนี้ของกรอบประโยคทดสอบได้ คำว่า “จาก” ในที่นี้ก็จะจัดให้เป็นคำบุพบทด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ดี ในงานดังกล่าวยังได้กล่าวถึงคำเชื่อมนามเอาไว้ด้วยเช่นกัน จากตัวอย่างที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ” จะสังเกตเห็นว่าคำว่า “จาก” ยังสามารถปรากฏในบริบทอื่นเพื่อทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ได้ด้วยเช่นกัน ดังประโยค “เด็กจากต่างจังหวัดเข้ามาเรียนที่กรุงเทพมหานคร” จากงานของวิจินต์ที่เสนอว่าในภาษาพูดจะมีคำที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมนามอยู่จำนวน 4 คำ คือ “กะ”, “กับ”, “หรือ” และ “ของ” และมีคำว่า “และ” เพิ่มขึ้นมาอีกหนึ่งคำในภาษาเขียน คำว่า “จาก” ในประโยคข้างต้น ทำหน้าที่เชื่อมระหว่างคำนาม “เด็ก” และ “ต่างจังหวัด” โดยแสดงความหมายเพื่อบอกว่าแหล่งเดิมมาจากที่ใด ดังนั้นก็อาจจะจัดให้คำว่า “จาก” ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมนาม ตามแนวคิดที่ได้เสนอไว้

นอกจากงานข้างต้นที่เสนอเกณฑ์ในการวิเคราะห์หมวดคำตามโครงสร้างแล้วนั้น ยังมีงานอีกหนึ่งชิ้นที่เสนอแนวคิดในการวิเคราะห์คำโดยจำแนกคำตามหน้าที่ของการสื่อสาร ผู้ที่เสนอแนวคิดนี้ คือ นววรรณ พันธุเมธา (2559) ซึ่งได้เสนอไว้ในหนังสือเรื่อง “ไวยากรณ์ไทย”

นววรรณได้เสนอแนวทางการวิเคราะห์คำว่า “จาก” ซึ่งมีความหมายทางไวยากรณ์ไว้เช่นกัน โดยจัดให้คำว่า “จาก” อยู่ในกลุ่มของคำเชื่อม¹ ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมบอกแหล่งเดิม โดยจะปรากฏอยู่หน้าคำนามที่บอกแหล่งเดิม เช่น นี่เป็นของขวัญจากพ่อ, เขาขอเลื่อนนัดจากวันที่ 1 เป็นวันที่ 2, เธอเติบโตจากเด็กซุกซนกลายเป็นสาวสวย

¹ คำเชื่อม คือ คำหรือกลุ่มคำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำ กลุ่มคำ หรือประโยค (นววรรณ พันธุเมธา, 2559, น. 89)

จากกรอบประโยคทดสอบตามไวยากรณ์โครงสร้างและการใช้ทำหน้าที่ในการสื่อสารตามที่ได้กล่าวไปข้างต้นนี้ ต่างก็เป็นแนวคิดสำคัญที่สามารถนำมาทำความเข้าใจคำว่า “จาก” ในบริบทการเป็นคำไวยากรณ์ได้เป็นอย่างดี

เมื่อหนึ่งคำทำได้หลายหน้าที่: การศึกษาคำหลายหน้าที่ในภาษาไทย

ในวงวิชาการภาษาไทยมีงานวิจัยที่ศึกษาคำไวยากรณ์ในภาษาไทยไว้มากมาย ตัวอย่างงานวิจัยที่ศึกษาประเด็นนี้มีดังตัวอย่างต่อไปนี้

งานวิจัยแรกเป็นงานวิจัยที่ศึกษาคำว่า “ถึง” ในภาษาไทย ของ กรองกานต์ รอดพันธ์ (2555) งานวิจัยนี้ศึกษาคำว่า “ถึง” ในเชิงประวัติตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน กรองกานต์พบว่าคำว่า “ถึง” ในภาษาไทยปัจจุบัน นอกจากจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาซึ่งเป็นคำเนื้อหาแล้วยังทำหน้าที่เป็นคำไวยากรณ์ได้อีกด้วย สามารถทำหน้าที่เป็นคำบุพบท คำเชื่อมอนุพจน์ และคำขยาย แสดงจุดหมายของความรู้สึกรักใคร่ สถานที่และเวลา บอกความสำคัญ รวมถึงใช้เชื่อมเพื่อบอกผลหรือบอกความขัดแย้งได้เช่นกัน

งานวิจัยอีกหนึ่งเรื่องเป็นงานวิจัยที่ศึกษาคำว่า “ด้วย” ในภาษาไทย ของ นพรัฐ เสน่ห์ (2556) งานวิจัยนี้แตกต่างจากงานวิจัยของกรองกานต์เนื่องจากนพรัฐพบว่าคำว่า “ด้วย” ทำหน้าที่เป็นคำไวยากรณ์เพียงอย่างเดียวมาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม นพรัฐพบว่าแม้คำว่า “ด้วย” จะเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทยมาแต่เดิม แต่เมื่อเวลาผ่านไป คำว่า “ด้วย” ก็ได้มีหน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มมากขึ้น โดยในปัจจุบันคำดังกล่าวสามารถจัดให้อยู่ในหมวดคำต่าง ๆ ได้แก่ หมวดคำเชื่อมอนุพจน์ หมวดคำบุพบท หมวดคำกริยาวิเศษณ์ และ หมวดคำลงท้าย

งานวิจัยเรื่องต่อมาเป็นงานวิจัยที่ศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ไว้” ของ สันห์ธวัช ธัญวงศ์ (2557) งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าคำว่า “ไว้” เป็นคำที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยามาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และเริ่มมีหน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้นในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ตามลำดับ ความหมายทางไวยากรณ์ที่เพิ่มขึ้นมานั้นคือความหมายที่แสดงว่าเหตุการณ์กำลังดำเนินต่อไปและความหมายที่แสดงความสัมพันธ์ทางเวลา (อนาคตกาล)

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยอีกหนึ่งเรื่องที่น่าสนใจและพบบริบทการใช้ที่สอดคล้องกับคำว่า “จาก” คืองานวิจัยเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “ใน” ในภาษาไทย ของ เอกจิต สุขประสงค์ (2563) งานวิจัยนี้พบว่าคำว่า “ใน” สามารถจัดให้อยู่ได้ในสองหมวดคำ คือ หมวดคำบุพบทและหมวดคำเชื่อมนาม โดยมีความหมายต่าง ๆ ได้แก่ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่แบบปิดล้อม ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางเวลา ความหมายบอกความสัมพันธ์

ทางสังคม ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางความเป็นเจ้าของ ความหมาย บอกความสัมพันธ์ทางเอกสารหรือข้อความ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางบุคคล ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางจำนวน ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางความรู้สึกนึกคิด ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ และความหมายบอกความสัมพันธ์ทางเรื่อง ประเด็นหรือหัวข้อ

งานวิจัยจำนวน 4 เรื่องข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่าในภาษาไทยนั้น คำที่ทำหน้าที่เป็นคำเนื้อหาสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษาและกลายไปเป็นคำไวยากรณ์ได้ ขณะที่คำที่เป็นคำไวยากรณ์มาแต่เดิมนั้น ก็สามารถพัฒนามามีหน้าที่ทางไวยากรณ์อื่น ๆ เพิ่มเติมได้เช่นกัน ดังนั้นการที่คำว่า “จาก” ทำหน้าที่เป็นคำไวยากรณ์ได้ จึงเป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้ในภาษาไทยอย่างแน่นอน

ความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า “จาก” ในภาษาไทยในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ”

จากการสังเกตข้อมูลคำว่า “จาก” ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่องดังกล่าว อาจเป็นไปได้ว่าคำว่า “จาก” ปรากฏอยู่ในหมวดคำไวยากรณ์ได้สองหมวดคำ คือ หมวดคำบุพบทและหมวดคำเชื่อมนาม และมีความหมายทางไวยากรณ์เมื่อปรากฏในบริบทต่าง ๆ ดังนี้

1. คำว่า “จาก” ในฐานะคำบุพบท

ในวรรณกรรมเรื่อง “ความสุขของกะทิ” คำว่า “จาก” สามารถทำหน้าที่เป็นคำบุพบทได้ โดยมีความหมายต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่หรือสถานที่ทางกายภาพ”

ตัวอย่างที่ 3

กะทิมีขนมกินอ้มท้องเมื่อกลับจากโรงเรียนทุกวัน

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 29)

ตัวอย่างที่ 4

คุณลุงหมอบประดิษฐ์มีสีหน้าไม่ดีทุกครั้งทีกลับออกไปจากบ้านชมคลีน

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 65)

ตัวอย่างที่ 5

กะทิจึงมือน้ำภาพาเดินออกมาจากศาลาพร้อมกับน้ำก้นด

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 71)

จากตัวอย่างที่ 3 – 5 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างกริยาลี “กลับ”, “กลับออกไป” และ “เดินออกมา” กับนามวลี “โรงเรียน”, “บ้านชมคลีน” และ “ศาลา” นามวลีเหล่านี้เป็นนามวลีที่มีความหมายแสดงถึงพื้นที่หรือสถานที่ทางกายภาพ ทำให้เห็นว่าการเคลื่อนที่ที่เกิดขึ้นมีแหล่งเดิมมาจากที่ใด คำว่า “จาก” ที่ปรากฏตามหลังกริยาลีเหล่านี้จึงแสดงความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ บอกความสัมพันธ์ของแหล่งเดิมซึ่งเป็นพื้นที่หรือสถานที่ทางกายภาพ

1.2 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางบุคคล”

ตัวอย่างที่ 6

แล้วเราสองคนจะไม่แยกจากกันอีก

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 59)

จากตัวอย่างที่ 6 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างกริยาลี “แยก” กับนามวลี “กัน” นามวลีนี้เป็นนามวลีที่มีความหมายแสดงถึงบุคคล เนื่องจากคำว่า “กัน” อยู่ในหมวดคำสรรพนามซึ่งเป็นคำที่ใช้ทำหน้าที่แทนคำนาม ทำให้เห็นว่าจากกริยาที่เกิดขึ้นนี้ จะมีบุคคลใดเข้ามาเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์ด้วยบ้าง คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงมีความหมายแสดงความสัมพันธ์ทางบุคคล ทำให้ภาพของการกระทำที่เกิดขึ้นนั้นมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.3 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ”

ตัวอย่างที่ 7

ตานำเงินทองที่เก็บสะสมจากการทำงานนานปีมาซ่อมแซมอย่างไม่นึกเสียดาย

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 107)

จากตัวอย่างที่ 7 จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างกริยาวิเศษณ์ “เก็บสะสม” กับนามวลี “การทำงาน” นามวลีนี้เป็นนามวลีที่มีความหมายแสดงการกระทำหรืออาการที่เคยเกิดขึ้น คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงมีความหมายบอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ ทำให้ทราบว่สิ่งที่เกิดขึ้นหรือได้มานี้ เป็นผลมาจากการกระทำใดที่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

1.4 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางวัตถุเดิม”

ตัวอย่างที่ 8

ที่จริงไม้หนีบผ้าเมื่อตอนซื้อมานั้นก็เป็นไม้หนีบผ้าทำจากเนื้อไม้ธรรมชาติ

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 11)

จากตัวอย่างที่ 8 จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างกริยาวิเศษณ์ “ทำ” กับนามวลี “เนื้อไม้ธรรมชาติ” นามวลีนี้เป็นนามวลีที่มีความหมายแสดงวัตถุเดิม คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงมีความหมายบอกความสัมพันธ์ทางวัตถุเดิม ทำให้ทราบว่วัตถุชิ้นนี้ทำขึ้นมาจากวัตถุเดิมคือวัสดุใด

1.5 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางอุปกรณ์”

ตัวอย่างที่ 9

แม้ถือหนังสืออ่านไม่ได้ ก็ใช้วิธีฟังจากเทปแทน

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 51)

จากตัวอย่างที่ 9 จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างกริยาวิลี “ใช้วิธีฟัง” กับนามวลี “เทพ” นามวลีนี้เป็นนามวลีที่มีความหมายแสดงอุปกรณ์ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของเสียง คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงมีความหมายบอกความสัมพันธ์ทางอุปกรณ์ ทำให้ทราบว่าเสียงที่เกิดขึ้นนี้มีแหล่งเดิมหรือมีต้นกำเนิดมาจากอุปกรณ์ชนิดใด

1.6 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางรูปร่างหรือคุณลักษณะ”

ตัวอย่างที่ 10

ดูจากระดับความสูง กะทิคงต้องไม่เกินสามขวบแน่ ๆ

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 95)

จากตัวอย่างที่ 10 จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างกริยาวิลี “ดู” กับนามวลี “ระดับความสูง” นามวลีนี้เป็นนามวลีที่มีความหมายแสดงรูปร่างหรือคุณลักษณะทางกายภาพ คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงมีความหมายบอกความสัมพันธ์ทางรูปร่างหรือคุณลักษณะ ทำให้ทราบว่าสิ่งที่ผู้พูดกำลังพิจารณาอยู่นั้นมีลักษณะเป็นเช่นไรบ้าง

1.7 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางความรู้สึกนึกคิด”

ตัวอย่างที่ 11

กล่อมให้บรรยากาศห่างไกลจากความโศกเศร้า

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 69)

จากตัวอย่างที่ 11 จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างกริยาวิลี “กล่อมให้บรรยากาศห่างไกล” กับนามวลี “ความโศกเศร้า” นามวลีนี้เป็นนามวลีที่มีความหมายแสดงอารมณ์ความรู้สึก คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงมีความหมายบอกความสัมพันธ์ทางความรู้สึกนึกคิด ทำให้ทราบว่าอารมณ์ความรู้สึกเดิมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความรู้สึกแบบใด

จากตัวอย่างที่ 3 – 11 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำบุพบทนี้ มีความหมายที่แตกต่างกันออกไป โดยมีความหมายเหล่านั้นจะมีความสัมพันธ์กับนามวลีที่ปรากฏตามมา ทำให้เห็นว่าแหล่งเดิมที่เกิดขึ้น สามารถเป็นได้ทั้งแหล่งเดิมทางกายภาพ เช่น พื้นที่หรือสถานที่ หรือบุคคล และมีเป็นแหล่งเดิมที่มีความหมายซึ่งเป็นรูปธรรม เช่น ความรู้สึกนึกคิด

2. คำว่า “จาก” ในฐานะคำเชื่อมนาม

ในวรรณกรรมเรื่อง “ความสุขของกะทิ” คำว่า “จาก” ที่ปรากฏในบางบริบท อาจพิจารณาให้เป็นคำเชื่อมนามได้ เนื่องจากไม่ได้ปรากฏตามหลังคำกริยาดังตัวอย่างของกรอบประโยคทดสอบคำบุพบทตามแนวคิดไวยากรณ์โครงสร้าง แต่ปรากฏระหว่างคำนามกับคำนาม แสดงให้เห็นความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงความหมายระหว่างคำนามทั้งสองนี้ จากการสังเกตพบว่ามี ความหมายต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่หรือสถานที่ทางกายภาพ”

ตัวอย่างที่ 12

เอาข้างจากเขาตะเกียบมาฉุดก็ไม่สำเร็จจ๊อก

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 65)

ตัวอย่างที่ 13

โชคดียิ่งต้องไม่ได้ทำงานการท่องเที่ยวไม่อย่างนั้นคงทำประเทศชาติสูญเสีย รายได้จากต่างประเทศ

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 65)

จากตัวอย่างที่ 12 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างนามวลี “ข้าง” และกับนามวลี “เขาตะเกียบ” นามวลีซึ่งปรากฏตามหลังคำว่า “จาก” ในบริบทนี้ เป็นนามวลีที่มีความหมายแสดงถึงพื้นที่หรือสถานที่ทางกายภาพ ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางความหมายว่าในมุมมองของผู้พูดนั้น “ข้าง” เชื่อนี้มีที่มาจากแหล่งเดิม นั่น คือ “เขาตะเกียบ” ซึ่งเป็นพื้นที่หรือสถานที่จากกายภาพ

นอกจากนี้ จากตัวอย่างที่ 13 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างนามวลี “รายได้” กับนามวลี “ต่างประเทศ” ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางความหมายว่าในมุมมองของผู้พูดนั้น “รายได้” นี้มีที่มาจากสถานที่ใด สถานที่นั้น คือ “ต่างประเทศ” ซึ่งเป็นพื้นที่หรือสถานที่จากกายภาพเช่นเดียวกับการเลือกใช้นามวลี “เขาตะเกียบ” ในตัวอย่างที่ 12 นั่นเอง

2.2 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางบุคคล”

ตัวอย่างที่ 14

แก่ได้ความรักจากเราทุกคน

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 104)

จากตัวอย่างที่ 14 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างนามวลี “ความรัก” กับ นามวลี “เราทุกคน” จากตัวอย่างนี้ทำให้เห็นว่านามวลีที่ปรากฏนำหน้านั้น มีที่มาจากบุคคลใด คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงมีความหมายบอกความสัมพันธ์ทางบุคคล ทำให้ทราบว่าบุคคลใดบ้างเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เกิดขึ้น

2.3 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ”

ตัวอย่างที่ 15

หนังสือเล่มหนึ่งที่กะทืออ่านได้ไม่รู้เบื่อ ชื่อ บ้านที่มีพ่อทกลิบคน เป็นเรื่องการผจญภัยของเด็กกำพร้าจากสงครามในเมืองจีนกับหนูอ้วน ๆ ตัวหนึ่งที่เจ้าของตั้งชื่อว่า เจ้าความรุ่งโรจน์ของหมู่บ้าน

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 23)

จากตัวอย่างที่ 15 จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างนามวลี “เด็กกำพร้า” กับ นามวลี “สงคราม” จากตัวอย่างนี้ทำให้เห็นว่านามวลีที่ปรากฏนำหน้านั้น เป็นผลมาจากการกระทำใดซึ่งเคยเกิดขึ้นมาก่อน คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงมีความหมายบอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ

2.4 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางความรู้สึกนึกคิด”

ตัวอย่างที่ 16

กอดแม่แทนคำว่ารักจากใจ

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 39)

ตัวอย่างที่ 17

น้ำตาจากความดีใจไหลรินรวมกัน

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 39)

จากตัวอย่างที่ 16 จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างนามวลี “คำว่ารัก” กับ นามวลี “ใจ” จากตัวอย่างนี้ทำให้เห็นว่านามวลีที่ปรากฏนำหน้านี้นี้ เป็นผลมาจากอารมณ์ของ ความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจที่เกิดขึ้น คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงมีความหมายบอกความสัมพันธ์ทาง ความรู้สึกนึกคิด

นอกจากนี้ จากตัวอย่างที่ 17 จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างนามวลี “น้ำตา” กับ นามวลี “ความดีใจ” ทำให้เห็นว่านามวลีที่ปรากฏนำหน้านี้นี้ เป็นผลมาจากอารมณ์ของ ความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจเช่นเดียวกับตัวอย่างก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตาม จากตัวอย่างที่ 17 นี้จะเห็นได้ ว่า คำว่า “จาก” ทำหน้าที่เชื่อมนามวลี “น้ำตา” และ “ความดีใจ” เข้าเป็นนามวลีเดียวกัน คือ นามวลี “น้ำตาจากความดีใจ” ซึ่งเป็นนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นภาคประธานของประโยคอีกด้วย ตัวอย่างนี้จึงเป็นตัวอย่างของคำว่า “จาก” ที่น่าสนใจด้านการใช้ ทำให้เห็นว่าคำว่า “จาก” ซึ่งเดิม เป็นคำกริยาในภาษาไทย ทำหน้าที่ในภาคแสดงของประโยค มีความหมายสัมพันธ์กับการจาก แหล่งเดิม สามารถปรากฏในบริบทใหม่ คือ ปรากฏในภาคประธานของประโยคเพื่อแสดง ความหมายทางไวยากรณ์ได้

จากตัวอย่างที่ 12 - 17 ข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมนาม มีความหมายทางไวยากรณ์สอดคล้องกับความหมายของคำว่า “จาก” ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำบุพบท ตลอดจนเป็นความหมายที่แสดงความสัมพันธ์ทั้งทางกายภาพและทางนามธรรมเช่นเดียวกันด้วย

สรุป

เมื่อคำว่า “จาก” ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ”

คำว่า “จาก” ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ” อาจพิจารณาให้เป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย คือ สามารถจัดให้อยู่ในหมวดคำบุพบทและหมวดคำเชื่อมนาม

เมื่อทำหน้าที่เป็นคำบุพบท คำว่า “จาก” จะมีความหมายทางไวยากรณ์ 7 ความหมาย ได้แก่ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่หรือสถานที่ทางกายภาพ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางบุคคล ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางวัตถุเดิม ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางอุปกรณ์ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางรูปร่างหรือคุณลักษณะ และความหมายบอกความสัมพันธ์ทางความรู้สึกนึกคิด

เมื่อทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมนาม คำว่า “จาก” จะมีความหมายทางไวยากรณ์ 4 ความหมาย ได้แก่ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่หรือสถานที่ทางกายภาพ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางบุคคล ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ และความหมายบอกความสัมพันธ์ทางความรู้สึกนึกคิด

จากการพิจารณาความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า “จาก” ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน จะเห็นได้ว่าคำว่า “จาก” มีความหมายทางไวยากรณ์ที่แสดงความสัมพันธ์ทั้งความสัมพันธ์ทางกายภาพซึ่งเป็นรูปธรรม เช่น พื้นที่ บุคคล วัตถุ หรืออุปกรณ์ และความสัมพันธ์ทางนามธรรม เช่น ความรู้สึกนึกคิด แสดงให้เห็นว่าคำว่า “จาก” ที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์นั้นเกิดการเจือจางทางความหมาย สามารถใช้ในบริบทที่หลากหลายมากขึ้น อย่างไรก็ดี เมื่อใช้ในบริบทต่าง ๆ คำว่า “จาก” ยังคงปรากฏความหมายหลักคือ การบอกแหล่งเดิม แต่แหล่งเดิมซึ่งเป็นจุดอ้างอิงนั้นจะเปลี่ยนไปตามค่านามที่ปรากฏร่วมกันเอง

การศึกษาความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า “จาก” ในครั้งนี้ จึงทำให้เห็นการใช้คำว่า “จาก” ในบริบทต่าง ๆ ซึ่งทำให้เห็นว่าคำว่า “จาก” นั้นมีความหมายทางไวยากรณ์ที่หลากหลาย อาจศึกษาต่อยอดในประเด็นเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์เพื่อทำความเข้าใจกลไกทางภาษาที่เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ ในห้องเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง “ชนิดของคำในภาษาไทย” สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ครูผู้สอนอาจนำตัวบทวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ” ไปปรับใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้ลองสังเกตคำว่า “จาก” ที่ปรากฏอย่างหลากหลายในตัวบท แล้วช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาและจำแนกความแตกต่างระหว่างคำกริยาซึ่งเป็นคำเนื้อหา (content word) และคำบุพบทซึ่งเป็นคำไวยากรณ์ (grammatical word) อันจะช่วยให้

ผู้เรียนเข้าใจตัวอย่างการใช้ภาษาจากบริบทการใช้งานในสถานการณ์จริงมากยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็น การสร้างการตระหนักรู้ด้านภาษาให้แก่ผู้เรียนได้นำความรู้นี้ไปทดลองใช้ในสถานการณ์การสื่อสาร จริงของตนเอง หรือนำไปปรับใช้ในการสื่อสารและทำความเข้าใจคำอื่น ๆ ในบริบทที่ใกล้เคียงกัน ได้ด้วยเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรองกานต์ รอดพันธ์. (2555). *ถึง: การศึกษาเชิงประวัติ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- งามพรรณ เวชชาชีวะ. (2561). *ความสุขของกะทิ* (พิมพ์ครั้งที่ 105). กรุงเทพฯ: แพรว.
- จรัสดาว อินทรทัศน์. (2539). *กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- นพรัฐ เสน่ห์. (2556). *การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “ด้วย”*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- นworรณ พันธเมธา. (2559). *ไวยากรณ์ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงาน วิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 : เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิจิตรน ภาณุพงศ์. (2532). *โครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สัณห์ธวัช ธีธวัช. (2557). *กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ไว้”*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2560). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป) ฉบับราชบัณฑิตยสภา*. กรุงเทพฯ: เอปิช อินเทอร์เน็ตกรุ๊ป.
- เอกชิต สุขประสงค์. (2563). *การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “ใน” ในภาษาไทย*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).